

Edward Grey (1862-1933)

Sir Edward Grey 25 Nisan 1862'de Londra'da İngiliz diplomasi tarihinde etkin bürokrat ve asker bireylerin olduğu Grey ailesinin en büyük çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. 1880 yılında öğrenim hayatına Oxford Balliol College'da sosyal bilimler alanında başlamış fakat başarılı olamamıştır. Eğitimine hukuk alanında fakülte üçüncülüğünü elde ederek başarıyla devam etmiştir. Üniversite yıllarında siyasete ilgi duymasa da aile dostları olan dönemin Deniz Kuvvetleri Komutanı Lord Northbrook Grey'in diplomasideki yeteneklerini keşfederek onu birçok başkonsolos ve bürokrata özel sekreter olarak önermiştir.

Tüm bu gelişmeler üzerine Grey 1885 yılında Berwick-upon-Tweed bölgesi için Liberal Parti'den milletvekili seçilerek 23 yaşında en genç Avam Kamarası üyesi olmuştur. Grey'in parlamentodaki İrlanda'nın self-determinasyonu ve toprak reformunu desteklerken oluşturduğu sağduyulu imajı ona 1895 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı'nda sürdüreceği müsteşarlık görevlerini beraberinde getirmiştir. Grey otobiyografisinde her ne kadar o dönemde dış ilişkiler konusunda etkin olmaya özel bir isteğinin olmadığını belirtse de Asquith ve Rosebery gibi liberallerin emperyal geleneklerine uyarak Boer Savaşı'nı desteklemiş ve Uganda'yı yeni bir koloni haline getirmeye yönelik politikayı hükümete sunmuştur. Aynı dönemde Kahire'den Doğu Afrika'ya uzanan bir demiryolu inşa etmenin gerekliliğini de savunmuştur.

Edward Grey dış politikada etkin olmaya başladığı yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya'ya verdiği ticari tavizlerin İngiltere için Orta Doğu'da olumsuz sonuçlar doğuracağını ileri sürmüştür. Otobiyografisinde 1886'dan 1904 yılına kadar devam eden Osmanlı-Almanya yakınlaşmasının Birinci Dünya Savaşı başta olmak üzere birçok konuda İngiltere ve Almanya arasında temel uyuşmazlık alanı oluşturduğunu belirtmiştir. 1905 yılında Liberallerin seçimi kazanmasıyla Sir Arthur Campbell-Bannerman hükümetinde Dışişleri Bakanı olan Grey bu görevi Aralık 1916'ya kadar sürdürmüştü ve bu süre zarfında Avrupa diplomasisinde önemli olaylarla ilgilenmiştir.

Birinci Dünya Savaşı dönemine kadar Edward Grey İngiliz çıkarlarını korumak için ittifaklara dayanan diplomatik bir sistem uygulamıştır. 1902'de Japonya ve 1907'de ise Rusya ile yenilenen antlaşmalarla ülkeler arasındaki gerilimleri azaltılmış, dış politikada süreklilik amaçlanmıştır. Örneğin, Almanya'nın Fas'ın Agadir şehrinde uyguladığı kuvvet diplomasisi (gunboat diplomacy) karşısında Fransızlarla gizli diplomatik ittifaklar yapması her ne kadar muhalefet tarafından eleştirilse de Almanya'nın Akdeniz çevresindeki genişleme girişimlerinin engellenmesini amaçlamıştır. İmparatorlukların emperyal rekabetinin bir sembolü haline gelen Berlin-Bağdat demiryolu projesinin İngiltere tarafından veto edilmesinde de Edward Grey'in Avam Kamarası'nda yaptığı konuşma etkili olmuştur.

1912 yılından 1913 yılına dek süren Balkan Savaşları döneminde Grey'in çatışmaları antlaşma yoluyla mümkün olan en kısa sürede sona erdirmeyi amaçlayan pasifist yaklaşımları daha da ön plana çıkmıştır. Birinci Balkan Savaşı döneminde Balkan ülkelerinin askeri yayılmacılığı resmi bir İngiliz politikası olarak desteklense de Grey otobiyografisinde "Bosna Hersek'in ilhakının Türkiye'nin statükosunun ilk ihlali olduğunu, İtalyan savaşının statüyü sarstığını ve Balkan İttifakı'nın bunu yok ettiğini" savunmuştur. Grey'in başkanlığında Eylül 1912'den Ocak 1913'e kadar süren Londra Barış Konferansı süresince diplomatik manevralarla denge politikası uygulamaya devam etmiştir. Grey 7 Ekim 1912'de Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada bu görüşlerini; *Parlamentonun da bildiği gibi Balkanlar'da çok kritik bir durum var ve bu durum ciddi endişelere yol açıyor. Büyük Güçler barışın bozulmasını önlemek için ellerinden geleni yapıyorlar. Dikkatlerinin esas olarak yöneldiği iki nokta, Balkanlar'da barışın bozulmasına şiddetle karşı çıkılması ve Avrupa Türkiye'sinde reformların gerçekleştirilmesi ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç Türk*

Hükümeti tarafından zaten kabul edilmiştir ve etkili reformların uygulanması, Türkiye'nin Avrupa'daki eyaletlerinin barışçıl mülkiyetini güvence altına alması gerekmektedir. Zorluk, bir yandan Türkiye'nin Balkan Devletleri'ndeki seferberlik karşısında reformlara devam etmesi, diğer yandan vaat edilen reformların Balkan ülkelerinin Makedonya'daki nüfusun refahının güvence altına alınmasında etkili olacağına ikna edilmesidir. şeklinde dile getirmiştir.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Edward Grey'in sürdürdüğü tarafsız ve barışçı dış politikası Avusturya-Macaristan ve Sırbistan arasında arabuluculuk çalışmalarıyla devam etse de Temmuz Krizi'nin çıkmasına engel olamamıştır. Savaşın nedenlerini değerlendirdiği anılarında her türlü sorunu askeri yöntemlerle çözmenin ve onun ayrılmaz parçası olan silahlanmanın savaşı kaçınılmaz kıldığını belirtmiştir. 1870'den sonra Almanya'nın kendisini silahlarla ve Üçlü İttifak ile güçlendirdiğini Fransa'nın ise bu gelişmeler üzerine askeri hazırlıklarını yaparak Rusya ile ikili ittifak yaptığını öne sürmüştür. Britanya'nın ise tüm gelişmelerden rahatsız olarak yalnızlaşmasından korktuğunu İngiliz-Japon ittifakını kurduğunu, Fransa ve Rusya ile olan anlaşmazlıklarını gidererek İtilaf Devletlerine katılmasını yerinde bir karar olarak ifade etmiştir.

Birleşik Krallık'ın Birinci Dünya Savaşı'na girişinin arifesinde 3 Ağustos 1914 tarihinde Edward Grey'in "Tüm Avrupa'da lambalar sönyüyor, onları hayatımız boyunca bir daha yandığını görmeyeceğiz" sözleri savaşın siyasi ve kültürel sonuçlarına dikkat çekmesi nedeniyle kamuoyunda yoğun bir ilgi görmüştür. Grey savaşı Winston Churchill gibi bir macera olarak görmemiş, "Artık bu korkunç savaş dışında hiçbir şeyin önemi yok. Hayatı keyifli kılan şeyler ortadan kayboluyor" düşünceleri savaşın psikolojik yıkımına dikkat çekmiştir. Buna rağmen, 1916 yılında istifasına kadar geçen sürede Dışişleri Bakanlığı'nın yeni çalışma alanlarına doğru genişleterek özellikle Almanya'ya uygulanan ekonomik abluka üzerine yoğunlaşmıştır.

Grey, öte yandan savaşın ilk yıllarında gerek yeni müttefiklerle gerekse de Fransa ve Rusya gibi İtilaf devletleriyle imzalanan gizli antlaşmaların müzakerelerini yönetmiştir. Bu amaçla, Rusya ile Doğu Akdeniz bölgelerindeki güç dengelerinin kurulmasını amaçlayan Boğazlar (İstanbul) antlaşması 18 Mart 1915 ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Orta Doğu'daki topraklarının paylaşılmasını öngören Sykes-Picot gizli antlaşması 16 Mayıs 1916 tarihinde Fransa ve Birleşik Krallık arasında imzalanmıştır. Temmuz 1916'da sağlık sorunları nedeniyle iş yükünü azaltmak amacıyla Avam Kamarası'ndan Lordlar Kamarası'na geçen Grey, Northumberland Bölgesi'ndeki Fallodon Vikontu Grey unvanını almıştır. Muhafazakar Parti'nin iktidardan çekilmesiyle düşen Herbert Asquith'in savaş dönemi koalisyon hükümeti sonrasında David Lloyd George Başbakan olmuş, Grey muhalefet tarafında siyasi kariyerine devam etmiştir. .

Sir Edward Grey savaş sonrası dönemde pasifist politikalarına yeniden dönmüştür. Uluslararası anlaşmazlıkların hukuki yollarla çözüleceği ve ulusların birliğinin desteklendiği Milletler Cemiyeti'nin kurulmasını savunmuştur. 1918 yılında Milletler Cemiyeti'nin başkanlığına getirilmiştir. Milletler Cemiyeti'nin dünya barışını koruyacak evrensel bir kurum olduğunu vurgulayarak örgütün oluşumuna yönelik itirazlar karşısında önemli bir rol oynamıştır. 1919'da ise Amerika Birleşik Devletleri'nin Milletler Cemiyeti'ne katılmasını teşvik etme sorumluluğuyla ABD'ye büyükelçi olarak atanmış. Cemiyet'in resmi olarak kurulduğu 1920 yılına kadar da bu görevini sürdürmüştür. .

Edward Grey görme yeteneğinin oldukça zayıflamasına rağmen yaşamının son yıllarında aktif siyasete devam etmiş, 1923'ten 1924 yılına kadar Lordlar Kamarası'nda Liberal Parti lideri olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda 1927 yılından vefatına kadar Liberal Konsey'in başkanı olmuş ve Lloyd George'un Liberal partideki olumsuz etkilerine karşılık parti üyeleri Grey'in rehberliğini tercih etmiştir. Bu süreçte Grey Oxford Üniversitesi rektörlüğünü üstlenmiş ve *The*

Charm of Birds (Kuşların Cazibesi) adlı çalışmasını 1927 yılında yayımlayarak entelektüel faaliyetlerine de devam etmiştir.

Sir Edward Grey 7 Eylül 1933 tarihinde evinin bulunduğu ve Viskontu olduğu İngiltere'nin Northumberland ilçesinde bulunan Fallodon bucağında 71 yaşında vefat etmiş ve bedeni Darlington krematoryumunda yakılmıştır. Yaşamı boyunca iki kez evlilik yapmıştır. Resmi kayıtlarda her hangi bir çocuğuna rastlanmamıştır. Edward Grey'in adına Winchester College, Londra Downing Caddesi'ndeki Dışişleri Ofisi, Northumberland'deki Ros Kalesi gibi İngiltere'nin çeşitli bölgelerinde kabartma ve yazıtlar yapılmıştır. Aynı zamanda Northumbria Doğa Tarihi Topluluğu ve Oxford Üniversitesi'nde Ornitoloji Enstitüsü de Grey'in anısı yaşatmış, yaşatılmaya devam edilmektedir. Bu bağlamda yeni yetişecek İngiliz diplomatlara örnek ve rol model olarak gösterilmektedir.

Fahriye Begüm YILDIZELİ

KAYNAKÇA

ANDERSON, Matthew Smith, **Doğu Sorunu, Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme, (1774-1923)**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.

ARMAOĞLU, Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995**, Alkım Yayınevi, İstanbul 2004.

CECIL, Algernon, **British Foreign Secretaries 1807-1916: Studies in Personality and Policy**, Hassell Street Press, London 2021.

GOOCH, D.Litt., F.B.A and TEMPERLEY Harold, **British Documents on the Origins of the War 1898-1914 (BDOW): The Anglo-Japanese Alliance and The Franco-British Entente**, Vol. II, His Majesty's Stationery Office, London 1927.

ELLIS, Charles Howard, **The Origin, Structure & Working of the League of Nations**, Lawbook Exchange Ltd., London 2003.

GREY, Viscount of Fallodon, **The League of Nations**, Oxford University Press, London 1918.

GREY, Viscount of Fallodon, **Twenty-Five Years 1892-1916**, New York 1925.

GÜLBOY, Burak Samih, "Birinci Dünya Savaşı'nın Erken Döneminde İngiltere'nin Stratejik Yaklaşımının Belirlenmesi: Çanakkale'ye Harekât Kararının Alınmasının İngiltere'nin Stratejik Yaklaşımının ve Savaş Hedeflerinin Saptanması ile İlişkisi", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, 5, 2009, ss. 51-88.

Hansard Parliamentary Debates House of Commons (HC) 07 October 1912 vol 42 cc24-5, "Great Powers and Balkans"

Hansard Parliamentary Debates House of Commons (HC) 03 August 1914 vol 65 cc1809-32, "Statement by Sir Edward Grey"

HINSLEY, Harry (ed.), **British Foreign Policy Under Sir Edward Grey**, Cambridge University Press, Cambridge 1977.

- HOBBSAWN, Eric J., **Kısa 20.yüzyıl 1914-1991 Aşırıliklar Çağı**, Everest Yayınları, İstanbul 2020.
- KÖSE, İsmail, "I. Dünya Savaşı'nın İlk Gizli Anlaşması: İstanbul ve Boğazlar'ın Rus Çarlığı'na Bırakılması (Mart-Nisan 1915)", **Bilig**, (89), 2019, ss. 1-27
- KÜRKÇÜOĞLU, Ömer, **Türk-İngiliz İlişkileri (1919-1926)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1978.
- McNEILL, William H., **Dünya Tarihi**, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2021.
- MOMBAUER, Annik, ."Sir Edward Grey, Germany, and the Outbreak of the First World War: A Re-Evaluation", **International History Review**, 38 (2), 2016, pp. 301-325.
- NEILSON, Keith, "Control of the Whirlwind: Sir Edward Grey as Foreign Secretary, 1906-1916," in Thomas G. Otte (ed.), **Makers of British Foreign Policy. From Pitt to Thatcher**, Basingstoke 2002.
- OTTE, Thomas G., "Almost a law of nature? Sir Edward Grey, the foreign office, and the balance of power in Europe, 1905-12", **Diplomacy and Statecraft** 14(2), 2003, pp. 77-118.
- OTTE, Thomas G., **Statesman of Europe : a life of Sir Edward Grey**, London, Allen Lane 2020.
- OTTE, Thomas G., "Postponing the Evil Day': Sir Edward Grey and British Foreign Policy" **International History Review**, 38 (2), 2016, pp. 250-263.
- RASTOVIĆ, Alexandar, "Edward Grey And The First Balkan War", **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2009(2), ss.161-168.
- ROBBINS, Keith, *Sir Edward Grey. A Biography of Lord Grey of Fallodon*, London 1971.
- SANDER, Oral, **Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e**, İmge Yayınevi, İstanbul 2016.
- SHAW, Stanford J., **Ottoman Empire in World War I**, Vol 1, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 2006.
- STEINER, Zara, **The Foreign Office and Foreign Policy 1898-1914**. Cambridge University Press, London 1969.
- SONYEL, Selahi R., **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika I**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1973.
- SÖNMEZOĞLU, Faruk, **İki Savaş Sırası ve Arasında Türk Dış Politikası (1914-1945)**, Der Yayınları, İstanbul 2015.
- TREVELYAN, George Macaulay, **Grey of Fallodon**, Longsmans, London 1937.
- TUNCER, Hüner, **Birinci Dünya Savaşı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonu**, Tarihçi Kitabevi, İstanbul 2016.
- ULUSAN, Şayan, "Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne (Cemiyet-I Akvam) Girişi -Öncesi Ve Sonrası-", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi** 7, sy. 16 (Haziran 2008), ss. 237-58.
- VALONE, Stephen J., "There Must Be Some Misunderstanding': Sir Edward Grey's Diplomacy of August 1, 1914", **Journal of British Studies**, 27 (4), 1988, pp. 405-424.
- YEARWOOD, Peter. "A Genuine and Energetic League of Nations Policy: Lord Curzon and the New Diplomacy, 1918-1925", **Diplomacy & Statecraft** 21.2 ,2010, ss. 159-174.

EKLER:

Edward Grey'in Londra Ulusal Portre Galerisi'nde bulunan Walter Barnett tarafından çekilmiş İngiliz Parlamentosu'nda kullanılan bir fotoğrafı, National Portrait Gallery, London, son erişim tarihi: 02.02.2024. <https://www.npg.org.uk/collections/search/use-this-image/?mkey=mw187716>

İngiliz Punch dergisine ait "İkinci Balkan Savaşı 1913" başlıklı Sir Edward Grey'in Osmanlıları İkinci Balkan Savaşı'nı sona erdiren 30 Mayıs Londra Antlaşması'nı sonrası Edirne'yi terk etmeleri gerektiği konusunda uyardığını anlatan bir karikatür. "Second Balkan War 1913", Punch , 20 August 1913, son erişim tarihi: 02.02.2024. <https://www.album-online.com/detail/en/ZTkzODU1MA/second-balkan-1913-sir-edward-grey-1st-viscount-fallodon-british-alb1648951>

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/edward-grey-1862-1933/?pdf=6936> adresinden erişilmiştir